

izostale ni analize oblika prisutnosti u različitim granama društvenog života. Tako autori Biserka Belicica i Saša Jevtović pišu o udjelu Židova u medicini, Zdenko Šternberg o njihovu doprinosu u prirodoslovno-matematičkim znanostima i tehničkoj kulturi, Branko Polić donosi pregled židovske prisutnosti u glazbenoj kulturi, Živko Gruden analizira djelatnost Židova u novinarstvu, Melita Švob prikazuje na razvoj ženskih općih i židovskih dobrotvornih organizacija, Mihael Montiljo opisuje rad mješovitoga pjevačkog zbora Lira, Theo Kramer ocrtava zastupljenost Židova u sportu, a Željko Šrenger se ukratko osvrće na sportsko društvo Makabi.

Za potpuniju sliku bilo bi dobro da se provede usporedba s položajem židovskih sunarodnjaka u ostalim državama, a napose u raznim dijelovima Austro-Ugarske Monarhije, odnosno na širem području Europe. Zbornik potiče na nastavak proučavanja povijesti židovske zajednice u Hrvatskoj o čemu pišu i sami izdavači. Time će se pridonijeti boljem razumijevanju prošlog vremena. To je ujedno mogućnost da se naglase sve vrijednosti uzajamnog poštivanja sugrađana raznih etničkih ili vjerskih korijena koje su se već potvrđivale u povijesti. S druge strane, ispitivanjem prošlosti mogu se dobiti potpuniji odgovori na ponekad opipljiva pitanja o ponašanjima i nehumanim postupcima koji su opterećivali međusobne odnose Židova i ostalih naroda ovoga prostora. Stoga je upravo na povjesničarima velika odgovornost za savjesno ispitivanje raznih problema i njihove znanstvene prezentacije pred licem javnosti.

Stjepan Matković

*Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice,
VDG JAHRBUCH 1998, Osijek, 1998., 112. str.*

U novoizašlom *Godišnjaku Njemačke narodnosne zajednice* za 1998. godinu pojavljuju se neki radovi s petog znanstvenog skupa "Nijemci i Austrijanci u hrvatskom kulturnom krugu" koji je bio održan u Osijeku od 18. do 19. prosinca 1997. godine. Većina tiskanih članaka kraćeg je sadržaja, ali ispunjena nizom vrijednih podataka iz prošlosti njemačkog naroda ili pojedinaca u hrvatskom prostoru, odnosno susjednim zemljama. Autori kronološki pokrivaju svojim istraživanjima razna povijesna razdoblja u rasponu od srednjeg vijeka do suvremene povijesti.

Lovorka Čoralić u radu "Ivan Alben - istaknuti zagrebački biskup njemačkog podrijetla (1421.-1433.);" ističe važnost obitelji Alben u jednoj epohi srednjovjekovne Hrvatske. U središtu pozornosti je zagrebački biskup i kraljevski kancelar Ivan Alben.

U radove s obiteljskom tematikom uklapaju se radovi dviju autorica. Zlata Živaković-Kerže opisuje utjecaj obitelji Reisner, Gillming, Blau i Hengl na gospodarski i kulturni razvoj grada Osijeka, dok Mira Kolar-Dimitrijević koncizno piše o genealogiji i razvoju obitelji Göszl na hrvatskim prostorima od kraja prošlog stoljeća do kraja Drugog svjetskog rata.

Stjepan Sršen skreće pozornost na dnevnik Sebastiana K. Redlsteina koji predstavlja zornu kroniku Osijeka u prvoj polovici 19. stoljeća. U članku su objavljeni zanimljiviji dijelovi dnevnika koji su vrijedan izvor o svakodnevnom životu u Slavoniji. Uspješnim djelom austrijskog arhitekta Alfreda Kellera u dalmatinskom podneblju bavi se Stanko Piplović.

Utjecaj bečkih ministara na razvitak turizma u jadranskoj Hrvatskoj pred Prvi svjetski rat naslov je poticajnog rada Ivana Pederina u kojemu se prati razina državne politike i intervencije na razvoj turizma na istočnojadranskom prostoru. Autor nudi "uravnoteženu"

sliku o austrijskom utjecaju, smatrajući da je dosadašnja historiografija uglavnom negativno ocjenjivala političko-gospodarsko držanje bečkog središta prema hrvatskim interesima.

Članak Bogdana Mesingera "Ideogeneza nacije i jezična povijest Osijeka (ili esekerski idiom-kaos koji je doživio imploziju)" je pokušaj teorijskog promišljanja o postanku nacija s posebnim osvrtom na formiranje hrvatske nacije, odnosno ideje hrvatstva. Uz razglablanja o procesu postanka nacije autor također nastoji predočiti sliku o povijesnom razvitku grada Osijeka.

Marina Fruk u radu "Počeci njemačkog novinstva u Osijeku" opisuje pojavu njemačkog novinstva koje je u mnogočemu bilo pretečom hrvatskog novinstva. Autorica je vrlo jezgrovito i jasno popisala sve njemačke novine koje su izlazile od druge polovice 18. stoljeća do kraja 19. stoljeća, dajući pritom temeljne obavijesti o izgledu i sadržaju pojedinih novina. Članak Ludwiga Bauera "Nijemci u Križanićevoj *Politici*" istražuje germanofobiju u djelu dobro nam poznatoga Jurja Križanića. Njegova analiza upozorava na "vehementnu mržnju" prema Nijemcima koja je dobrim dijelom bila odrazom oštre suprotstavljenosti između slavenstva i germanstva. Nives Rittig-Beljak u etnološkom prilogu "Zvezdari i Sternsengeri" obrađuje pitanje jedne od pučkih pobožnosti koja se tradicionalno javljala u božićno vrijeme. Autorica citira glasovitog hrvatskog etnologa Milana Gavazzija kada želi prikazati na značenje zvezdara: "... uoči Tri kralja obilazi selom grupa dječaka, trojica maskirana kao tri kralja /.../ i pr tome pjevaju koju popijevku o tima kraljevima /.../". Prema autorici običaj nije bio izvorno hrvatskoga porijekla nego su ga donijeli Nijemci.

Tekstovi Vladimira Geigera "Logor Valpovo 1945/46." i Ivana Čosića-Bukvina "Iseljavanje pripadnika njemačke narodnosne zajednice (Švaba) iz sela Vrbanje 1944. godine" odnose se na tragičnu sudbinu dijela njemačkog etnosa pri kraju ili poslije samog završetka Drugoga svjetskog rata. Oba članka govore o pojavi kolektivnog kažnjavanja Nijemaca, a što je vrlo bitno utemeljena su na temeljitom i savjesnom proučavanju izvorne građe čime postaju dijelom zanimanja svih povjesničara koji se bave "tamnom stranom" suvremene povijesti, to jest progonima, protjerivanjima i represijama pojedinih etničkih zajednica.

Urednici zbornika najavili su izlazak *Godišnjaka* i u idućoj godini. Na taj se način stvaraju temelji za kontinuirano praćenje stručnih priloga o raznolikim aspektima povijesti njemačke zajednice na hrvatskom državnom i etničkom području. Dosadašnji brojevi imaju zavidnu razinu stručnosti velike većine referenata, a njihovi su radovi upotpunili niz neistraženih područja iz naše zajedničke prošlosti, bilo da je riječ o kulturno-povijesnim doprinosima ili političkim problemima.

Stjepan Mathović